

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

«Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «ЗАМАНАУИ
ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ» тақырыбындағы
халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдарының
ЖИНАҒЫ

22-сәуір, 2022 ж.

СБОРНИК

материалов Международной научно-практической конференции
посвященной 60-летию кафедры «Педагогика» на тему: «СОВРЕМЕННОЕ
ОБЩЕСТВО И ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ ОБРАЗОВАНИЕ»

22-апреля, 2022 г.

COLLECTION

of materials International scientific and practical conference dedicated to the 60th
anniversary of the department «Pedagogy» on the topic: «MODERN SOCIETY AND
PEDAGOGICAL EDUCATION»

22-April, 2022 y.

Нұр-Сұлтан, 2022

ӘОЖ 37.0

КБЖ 74.00

II 23

Редакция алқасы:

Д.Қамзабек - фил.ғ.д., профессор, Басқарма мүшесі - әлеуметтік-мәдени даму жөніндегі проректор, **Б.Ж.Сомжүрек** - «Әлеуметтік ғылымдар» факультетінің деканы, **М.П.Асылбекова** - «Әлеуметтік педагогика және өзін-өзі тану» кафедрасының меңгерушісі, п.ғ.к., профессор м.а.; **Р.К.Төлеубекова** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Қ.Шалғынбаева** - п.ғ.д., профессор; **Г.Қ.Длиббетова** -п.ғ.д., профессор; **Б.П.Сейтқазы** - п.ғ.д., профессор; **Қ.Т.Атемова** - п.ғ.д., профессор; **Г.К.Шолпанқұлова** - п.ғ.к., профессор м.а., **Г.Т.Уразбаева** -п.ғ.д., профессор м.а.; **С.С.Байсарина** -п.ғ.к., доцент; **Байменова Б.С.** - п.ғ.к., доцент; **Ботабаева Ә.Е.** - п.ғ.к., доцент; **Т.С.Слаббекова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Н.П.Албытова** - п.ғ.к., профессор м.а.; **Балтабаева Ж.Б.** - магистр.

ISBN 978-601-337-659-2

Жинақта Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, «Педагогика» кафедрасының 60 жылдығына арналған «**ЗАМАНАУИ ҚОҒАМ ЖӘНЕ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУ**» тақырыбындағы Халықаралық ғылыми-практикалық конференциясының Пленарлық мәжілісінде және «Білім беру мегатрендтері және олардың педагогтің кәсіби құзыреттілігін дамытуға әсері», «Қазақстандық педагогика болашақтың педагогтарын даярлаудың негізі ретінде», «Педагогикалық іс-әрекеттегі коллаборация бірыңғай білім беру кеңістігін дамыту ресурсы ретінде» деп аталатын секция жұмыстары бойынша тыңдалған баяндамалар қамтылды. -821бет.

ОӘЖ 37.0
КБЖ 74.00

ISBN978-601-337-659-2

Ендеше, еліміздің жасампаз істерін жүзеге асыратын жаңашыл да, шығармашыл, терең білімді, озық ойлы ұстаздар қауымының атқарар ісі де салмақты.

Әдебиеттер

1. Мұғалімдерге арналған нұсқаулық, үшінші (негізгі) деңгей, Астана 2016.
2. Тренерлерге арналған нұсқаулық, үшінші (негізгі) деңгей, Астана 2016.
3. Мирсеитова С. Оқыту ізденіс ретінде, ізденіс оқыту ретінде. Оқушылардың сын тұрғысынан ойлауын дамыту нысандары мен әдістері. Қарағанды, 2011.

АУТИСТ БАЛАДАҒЫ АКАДЕМИЯЛЫҚ DAҒДЫЛАРДЫҢ ДАМУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Махадиева А.К.

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, аға оқытушы

Есентай А.К., магистрант

Аннотация. В статье изучены особенности развития академических навыков ребенка-аутиста. У ребенка-аутиста очень искаженный прием. Развитие академических навыков имеет свои особенности. Особое развитие их передних и задних мозговых покровов оказывает влияние на развитие навыков написания, чтения, подсчета. Кроме того, вербальная коммуникация имеет свои особенности. Благодаря искаженному развитию процесса приема у ребенка-аутиста, понимание других людей будет отличаться. Психолого-педагогическая поддержка должна отражать особенности каждого ребенка-аутиста.

Ключевые слова: ребенок-аутист, навыки чтения, вербальная коммуникация, формирование, развития.

Abstract. The perception of an outsider child is very distorted. The development of academic skills has its own peculiarities. Their special development of the anterior and posterior cerebral cortex: affects the development of writing, reading, counting skills. In addition, verbal communication has its own peculiarities. Due to the distorted development of the perceptual process in an autistic child, his understanding of other people will be different. In the process of psychological and pedagogical support it is necessary to take into account the specifics of each autistic child.

Key words: autistic child, reading skills, verbal communication, formation, development.

Аутизм – бұл психикалық дамудың ауыр бұзылысы, онда ең алдымен қарым-қатынас және әлеуметтік өзара әрекеттесу қабілеті зардап шегеді. Қарым-қатынас дағдыларының болмауы баланың әлеуметтік және эмоционалдық дамуына әсер етеді. Аутизмнің негізгі қозғайтын мәселесі - басқа адамдармен қарым-қатынаста ерікті әрекетті көрсетудің күрделілігі және көбінесе мүмкін еместігі. Нәтижесінде ауызша қарым-қатынас дерлік мүмкін емес немесе өте қиындыққа соғады.

Мұндай балаға бір ауыз сөз айту – мүмкін емес. Аутист балалардың айтылған сөзді түсінуі нашар болғандықтан (кейбір балаларда ауызша сөйлеу мүлде жоқ), жазбаша сөйлеуді меңгерумен проблемалар туындайды, барлық оқушылар моторлы ыңғайсыз болып шығады. Оқушылардың сауатты жазу дағдыларын меңгеруі үлкен және ұсақ моториканы дамытуға тікелей байланысты және қол мен саусақтардың ептілігі сөйлеу орталығына тікелей байланысты болғандықтан, мектеп жасына дейінгі және бастауыш мектеп жасындағы балалар бұл салада үлкен қиындықтарды бастан кешіреді. Мектепке дейінгі жаста мектеп бағдарламасын меңгеруге және шын мәнінде оны мектеп жасында меңгеруге дайындау үшін графомоторлық дағдыларды қалыптастырудың маңызы зор. Нормотиптік балаларда бұл дағдылардың негіздері мектепке дейінгі жаста өздігінен қалыптасады, олар тек мектепте жетілдіріледі. Аутист балаларда өздігінен қалыптаспайды, мектеп табалдырығын аттаған

кезде олар қолдарына қарындашты қалай ұстау керектігін де білмейді, оны үйрету өте қиын. Жазу процесі өте күрделі және адамның психикалық әрекетінің әртүрлі салаларын қамтиды. Жадтан да, диктанттан да жазу мидың әртүрлі анатомиялық және физиологиялық құрылымдарымен байланысты. Бірқатар еңбектер көрсеткендей (Р.Е.Левина, Ж.И. Шиф, А.Р.Лурия) бас миы қыртысының жекелеген аймақтарындағы бұзылыстар жазу мен жазбаша сөйлеудің әртүрлі бұзылыстарына әкеледі. Бұл бұзылулардың табиғатын зерттеу ми қыртысының әртүрлі бөліктерін жазбаша сөйлеудің әртүрлі түрлерімен байланыстыруға мүмкіндік берді. Мидың сол жақ жарты шарының уақытша аймақтары жазу процесінде есту анализаторымен байланысты: олардың жеңілуі ең алдымен жазу процесінің бұзылуына әкеледі, құлақ арқылы жүзеге асырылады, бірақ алдау кезінде аз әсер етеді. Кинестетикалық сезімдерді синтездейтін сол жақ жарты шардың артқы орталық аймақтары да жазу процестерімен - атап айтқанда сөйлеудің артикуляциялық жүйелері арқылы қозғалыстарды басқарумен байланысты. Желке-париетальды аймақ жазу процесін визуалды ұйымдастырумен байланысты. Оның жеңілуі процестің кеңістіктік бұзылуына әкеледі. Сол жақ маңдай бөліктері, сөйлеудің қозғалтқыш орталығы, жазу кезінде ниетті сақтаумен байланысты. Олардың жеңілуі дәйекті жазудың мүмкін еместігін тудырады. Осылайша, жазу процесі ми қыртысының барлық бөліктерінің қызметімен байланысты, бірақ олардың жазудың әртүрлі түрлеріндегі рөлі бірдей емес. Дағдыны қалыптастыру үшін оқушы сол дағдыны меңгеруге дайын болуы керек. Кинестетикалық сезімдерді синтездейтін сол жақ жарты шардың артқы орталық аймақтары да жазу процестерімен - атап айтқанда сөйлеудің артикуляциялық жүйелері арқылы қозғалыстарды басқарумен байланысты.

Желке-париетальды аймақ жазу процесін визуалды ұйымдастырумен байланысты. Оның жеңілуі процестің кеңістіктік бұзылуына әкеледі. Сол жақ маңдай бөліктері, сөйлеудің қозғалтқыш орталығы, жазу кезінде ниетті сақтаумен байланысты. Олардың жеңілуі дәйекті жазудың мүмкін еместігін тудырады. Осылайша, жазу процесі ми қыртысының барлық бөліктерінің қызметімен байланысты, бірақ олардың жазудың әртүрлі түрлеріндегі рөлі бірдей емес. Дағдыны қалыптастыру үшін оқушы сол дағдыны меңгеруге дайын болуы керек. Кинестетикалық сезімдерді синтездейтін сол жақ жарты шардың артқы орталық аймақтары да жазу процестерімен - атап айтқанда сөйлеудің артикуляциялық жүйелері арқылы қозғалыстарды басқарумен байланысты.

Желке-париетальды аймақ жазу процесін визуалды ұйымдастырумен байланысты. Оның жеңілуі процестің кеңістіктік бұзылуына әкеледі. Сол жақ маңдай бөліктері, сөйлеудің қозғалтқыш орталығы, жазу кезінде ниетті сақтаумен байланысты. Олардың жеңілуі дәйекті жазудың мүмкін еместігін тудырады. Осылайша, жазу процесі ми қыртысының барлық бөліктерінің қызметімен байланысты, бірақ олардың жазудың әртүрлі түрлеріндегі рөлі бірдей емес. Дағдыны қалыптастыру үшін оқушы сол дағдыны меңгеруге дайын болуы керек. жазу процестерімен де байланысты – яғни сөйлеудің артикуляциялық жүйелері арқылы қозғалыстарды басқару. Желке-париетальды аймақ жазу процесін визуалды ұйымдастырумен байланысты. Оның жеңілуі процестің кеңістіктік бұзылуына әкеледі. Сол жақ маңдай бөліктері, сөйлеудің қозғалтқыш орталығы, жазу кезінде ниетті сақтаумен байланысты. Олардың жеңілуі дәйекті жазудың мүмкін еместігін тудырады. Осылайша, жазу процесі ми қыртысының барлық бөліктерінің қызметімен байланысты, бірақ олардың жазудың әртүрлі түрлеріндегі рөлі бірдей емес. Дағдыны қалыптастыру үшін оқушы сол дағдыны меңгеруге дайын болуы керек. жазу процестерімен де байланысты – яғни сөйлеудің артикуляциялық жүйелері арқылы қозғалыстарды басқару. Желке-париетальды аймақ жазу процесін визуалды ұйымдастырумен байланысты. Оның жеңілуі процестің кеңістіктік бұзылуына әкеледі. Сол жақ маңдай бөліктері, сөйлеудің қозғалтқыш орталығы, жазу кезінде ниетті сақтаумен байланысты.

Олардың жеңілуі дәйекті жазудың мүмкін еместігін тудырады. Осылайша, жазу процесі ми қыртысының барлық бөліктерінің қызметімен байланысты, бірақ олардың жазудың әртүрлі түрлеріндегі рөлі бірдей емес. Дағдыны қалыптастыру үшін оқушы сол дағдыны меңгеруге дайын болуы керек. Сол жақ маңдай бөліктері, сөйлеудің қозғалтқыш

орталығы, жазу кезінде ниетті сақтаумен байланысты. Олардың жеңілуі дәйекті жазудың мүмкін еместігін тудырады. Осылайша, жазу процесі ми қыртысының барлық бөліктерінің қызметімен байланысты, бірақ олардың жазудың әртүрлі түрлеріндегі рөлі бірдей емес.

Дағдыны қалыптастыру үшін оқушы сол дағдыны меңгеруге дайын болуы керек. Сол жақ маңдай бөліктері, сөйлеудің қозғалтқыш орталығы, жазу кезінде ниетті сақтаумен байланысты. Олардың жеңілуі дәйекті жазудың мүмкін еместігін тудырады. Осылайша, жазу процесі ми қыртысының барлық бөліктерінің қызметімен байланысты, бірақ олардың жазудың әртүрлі түрлеріндегі рөлі бірдей емес. Дағдыны қалыптастыру үшін оқушы сол дағдыны меңгеруге дайын болуы керек.

ТҚҚ бар балаларды оқуға үйрету мәселелері Аутизм спектрінің бұзылыстарындағы жетекші бұзылыс коммуникативті белсенділік пен әлеуметтік өзара әрекеттесу ерекшеліктерінде көрінеді [2; 3; 6]. Аутистикалық бұзылулар әртүрлі аймақтардың немесе бір аймақтың дамуының асинхрондылығымен сипатталады. АСД бар балалар тобы біркелкі емес. Мамандар баланың ерте даму кезеңінде тапшылық топтарын анықтайды. Әлеуметтік өзара әрекеттесу ерекшеліктері және әлеуметтік дағдыларды дамыту деңгейінің жеткіліксіздігі атап өтіледі. Біз еліктеу дағдыларының дамуының төмен деңгейін, отбасы мүшелерімен де, басқа ересектермен де, кейінірек құрдастарымен де өзара әрекеттесу және бірлескен іс-әрекеттерге мотивацияның жеткіліксіздігін байқаймыз. Балалардың ойын әрекеті бірқатар ерекше белгілерге ие.

Ойынға арналған элементтерді таңдау негізінен шектеулі, оларда функционалдық жүктеме болмайды, ойын көбінесе манипуляциялық [9; он бір]. Балалар жиі қажетсіз, әлеуметтік қолайсыз мінез-құлық түрлерін көрсетеді. Бұл мінез-құлықтың себептері өтініш білдіру дағдысының қалыптаспауы немесе сенсорлық ынталандыру қажеттілігі болып табылады. Балалардың вербалды және вербалды емес қарым-қатынас құралдарының даму деңгейі төмен. Негізгі коммуникативті функциялар мен диалог зардап шегеді, олар басқа адамдардың эмоционалдық күйлерін түсінбейді және әрқашан өз сезімдерін тиісті түрде білдіре бермейді [1]. Осы кемшіліктердің барлығы аутист балалардың оқу дағдыларын сәтті меңгеруіне кедергі келтіреді [2]. Балаларға графемаларды есте сақтау және ажырату қиын. Бұл визуалды гноздың жетілмегендігімен және кеңістіктік бейнелердің жеткіліксіз дамуымен байланысты. Қиындықпен әріптерді буынға біріктіру дағдысы қалыптасады, бұл дыбыс-әріптік талдау мен синтездің, фонематикалық процестердің және сөйлеудің мелодиялық-интонациялық жағының дамуының төмен деңгейімен байланысты. Буын деңгейінде балалар визуалды қабылдаудың, зейіннің және кеңістіктік бейнелердің жетіспеушілігінен туындаған әріптерді ауыстыруға және ауыстыруға мүмкіндік береді.

Сондай-ақ, қатенің бұл түрі баланың шаршауының жоғарылауымен және сарқылуымен тікелей байланысты, бақылау, бағдарламалау және талдаудың кортикальды функцияларын қалыптастыру деңгейі жеткіліксіз [7]. Сөздерді оқу кезінде балалар тек әріптерді ғана емес, буындарды да қайта орналастыру және ауыстыру, буындарды немесе әріптерді өткізіп жіберу түрінде де нақты қателіктер жібереді. Екпінді буынды дауыспен дұрыс екпін түсірмейді, соңы жиі түсіріліп, болжау арқылы оқуға жаттығады. Бұл қиындықтардың себептеріне мыналар жатады: сөздіктің дамуы мен жаңартылуының төмен деңгейі, сөйлеуді түсіну ерекшеліктері [7].

Сөйлеуді түсінудегі қиындықтар сөйлеу дамуының ерте кезеңінде пайда болады. Бала заттардың атауларын, олардың қасиеттерін, қызметтерін түсінбейді, ауызша нұсқауларды орындамайды, ол озбырлықтың төмен деңгейімен, сөйлеудің сөздік және грамматикалық құрылымының күйімен байланысты [8]. Балалар сөйлемдерді оқу деңгейіне өткенде, мамандар мен ата-аналар сөздерді қайта орналастыру немесе оларды өткізіп жіберу фактілеріне тап болады. Олар интонацияны байқамайды, оқығанын түсінбейді және оқығанына сәйкес суретті таңдай алмайды. Балаларға сөйлемдерге сұрақтарға жауап беру қиын. Бұл қиындықтардың барлығы мәтін деңгейінде, мәтіннің негізгі идеясын анықтауда және оқылғанды үзік-үзік түсінуде қателіктерге әкеледі [8] қызметтерін атқармайды, сөйлеу нұсқауларын орындамайды, бұл еркіндіктің төмен деңгейімен, сөздік қорының жағдайымен

және сөйлеудің грамматикалық құрылымымен байланысты [8].

Балалар сөйлемдерді оқу деңгейіне өткенде, мамандар мен ата-аналар сөздерді қайта орналастыру немесе оларды өткізіп жіберу фактілеріне тап болады. Олар интонацияны байқамайды, оқығанын түсінбейді және оқығанына сәйкес суретті таңдай алмайды. Балаларға сөйлемдерге сұрақтарға жауап беру қиын. Бұл қиындықтардың барлығы мәтін деңгейінде, мәтіннің негізгі идеясын анықтауда және оқылғанды үзік-үзік түсінуде қателіктерге әкеледі [8] қызметтерін атқармайды, сөйлеу нұсқауларын орындамайды, бұл еркіндіктің төмен деңгейімен, сөздік қорының жағдайымен және сөйлеудің грамматикалық құрылымымен байланысты [8]. Балалар сөйлемдерді оқу деңгейіне өткенде, мамандар мен ата-аналар сөздерді қайта орналастыру немесе оларды өткізіп жіберу фактілеріне тап болады. Олар интонацияны байқамайды, оқығанын түсінбейді және оқығанына сәйкес суретті таңдай алмайды. Балаларға сөйлемдерге сұрақтарға жауап беру қиын. Бұл қиындықтардың барлығы мәтін деңгейінде, мәтіннің негізгі идеясын анықтауда және оқылғанды үзік-үзік түсінуде қателіктерге әкеледі [8] олар сөздерді қайта реттейді немесе оларды өткізіп жібереді. Олар интонацияны байқамайды, оқығанын түсінбейді және оқығанына сәйкес суретті таңдай алмайды.

Балаларға сөйлемдерге сұрақтарға жауап беру қиын. Бұл қиындықтардың барлығы мәтін деңгейінде, мәтіннің негізгі идеясын анықтауда және оқылғанды үзік-үзік түсінуде қателіктерге әкеледі [8] олар сөздерді қайта реттейді немесе оларды өткізіп жібереді. Олар интонацияны байқамайды, оқығанын түсінбейді және оқығанына сәйкес суретті таңдай алмайды. Балаларға сөйлемдерге сұрақтарға жауап беру қиын. Бұл қиындықтардың барлығы мәтін деңгейінде, мәтіннің негізгі идеясын анықтауда және оқылғанды үзік-үзік түсінуде қателіктерге әкеледі [8].

Американдық ғалымдар Тереза Юкупано мен Мериам Розернберг Лидің зерттеуі ересектердегі алдын ала сипаттамалық дәлелдерге сүйене отырып, сандық есептерді шешу аутист балалардың когнитивті күшінің саласы болып табылатынын жаңа дәлелдермен қамтамасыз етеді. Аутист балалар сандық есептерді шешудің стандартталған көрсеткіштеріне айтарлықтай жақсы қабілеттері бар екенін көрсетті. Математикалық ойлауда емес, сандық операцияларда байқалған топтық ерекшелік аутист балалардың арифметикалық есептеулерді орындау қабілетінің жақсарғанын көрсетеді, ал олардың ауызша және тілдік есептерді шешу қабілеті қалыпты диапазонда.

Маңыздысы, IQ және жұмыс жады қабілеттері бойынша топтар арасында ешқандай айырмашылықтар болмады. жалпы танымдық қабілеттерге тәуелсіз пәндік саланың күшті жақтарын көрсетеді. Сонымен қатар, өз құрдастарымен салыстырғанда, аутист балалар бір таңбалы қосу есептерін шешу кезінде күрделі аналитикалық стратегияларға көбірек сүйенді. Аутист балаларда бұл аналитикалық стратегияны көбірек пайдалану уақытты қажет ететін және тиімділігі аз стратегияларға сүйенбеу, теңдеу қасиеттерінің ішкі бөлшектеріне назар аудару арқылы арифметикалық есептерді қарапайымға бөлу мүмкіндігін көрсетуі болып табылады. Нейробейнелеу нәтижелері аутист балалар математикалық ақпаратты өңдеу үшін бірегей ми ұйымдастыру үлгілерін көрсететін жаңа дәлелдер береді. Дегенмен, олар сандық есептерді шешуге үнемі қатысатын префронтальды, артқы париетальды және вентральды самай қыртысының қосалқы аймақтарында әртүрлі көп өлшемді белсендіру үлгілерін көрсетті.

Сонымен қатар, Тереза Юкупано мен Мериам Розернберг Лидің екі топтағы әртүрлі көп өлшемді белсендіру үлгілері бар сандық қабілеттіліктің стандартталған өлшемдері бойынша нәтижелері ASD бар балалардағы сандық өңдеуге арналған бірегей миды ұйымдастыру үлгілеріне қосымша дәлелдер береді. [4]

Олар мидың артқы аймақтары, соның ішінде бастапқы сенсорлық кортекс, аутист балаларда белсендірудің жоғарылауын көрсетуі мүмкін деп болжады.

Аутист балалардың оқу дағдыларын дамыту және оқыту кезінде бастапқы диагностиканы жүргізу қажет. Аутист балалардың оқу дағдыларының даму деңгейін анықтаудың көптеген әртүрлі әдістері бар. Мен өз жұмысымда ABLLS-R әдісін қолданамын.

Алынған мәліметтерді пайдалана отырып, әр оқушының жеке даму жоспарын құрастырамын. Аутизммен ауыратын балалар мектебіне дайындық кезінде АВА терапиясын негізге аламын. Аутист балаларды мектепке психологиялық-педагогикалық дайындауда білім алушының жеке ерекшеліктерін ескеру маңызды. Жеңілден күрделіге біркелкі өту де маңызды. Егер, оқушы қарапайым дыбысты немесе әріптердің дұрыс дыбысын білмесе, онда дыбыстардың ең аз санынан оқыту керек.

Егер сіз дағдылары толық қалыптаспаған аутист балаға қиын тапсырмалар берсеңіз, содан кейін өзіне, мұғалімге немесе айналадағы заттарға жағымсыз мінез-құлық немесе агрессия пайда болуы мүмкін. Аутист баланың қоршаған әлемді қабылдауы қарапайым адамның қоршаған әлемді қабылдауынан өзгеше екенін есте ұстаған жөн. Мұнда кейбір жаңа ұсыныстар мен идеялар ішкі ыңғайсыздықты тудыруы мүмкін, өйткені жаңа нәрсе әрқашан оқушының күнделікті ортасын бұзады және алаңдаушылық сезімін тудыруы мүмкін. Аутист баланың қабылдауын есте сақтау және дұрыс қабылдау және жүйені оң және өнімді деңгейге келтіру маңызды. және мазасыздану сезімін тудыруы мүмкін. Аутист баланың қабылдауын есте сақтау және дұрыс қабылдау және жүйені оң және өнімді деңгейге келтіру маңызды. және алаңдаушылық сезімін тудыруы мүмкін. Аутист баланың қабылдауын есте сақтау және дұрыс қабылдау және жүйені оң және өнімді деңгейге келтіру маңызды.

Әдебиеттер

1. Лебединский В.В, Никольская О.С., Баенская Е.Р., Либлинг М.М. Эмоциональные нарушения в детском возрасте и их коррекция. –м: Московского университета 1990
2. Высотина Т., Кондратьева С. Сенсорное развитие дошкольников с ограниченными возможностями здоровья. Дошкольная педагогика. - 2013. - №3. - С. 36-38.
3. Воронков Б. В. Аутизм. Диагностика у взрослых и детей / Б. В. Воронков, Л. П. Рубина. – Санкт-Петербург : Наука и Техника, 2018. – 220 с. - ISBN 9785943877650. – Текст : непосредственный.
4. Базаев М.Ю. Обучение математическим представлением детей с РАС. Старый Оскол қ. 2021 ж.
5. Бондарь Т.А., Захарова И.Ю., Константинова И.С., Посицельская М.А., Яремчук М.В. Подготовка к школе детей с нарушениями эмоционально-волевой сферы: от индивидуальных занятий к обучению в классе. 3 -е изд. М.: Теревинф, 2013. - 280 с.
6. Гилберт К., Питерс Т. Аутизм. Медицинское и педагогическое воздействие. - М.: Владос, 2005. - 144 с.
7. Красноперова М.Г. Причины аутизма // "Психиатрия". - 2004. - №1.
8. Гусенкова М.С. Особенности обучения детей с РАС. Арзамас қ. 2021

ОСОБЕННОСТИ СОЦИАЛИЗАЦИИ ПОДРОСТКОВ

Махмет Д.К.

Магистрант специальности «Педагогика и психология»

Университет «Тұран-Астана», г. Нур-Султан

m.dinara98@mail.ru

Научный руководитель: **Иргебаева Н.М.**, кандидат педагогических наук,

доцент

n.irgebaeva@mail.ru

Файзуллаев Данил Исмагуллаевич, старший преподаватель

Университет «Тұран-Астана», г. Нур-Султан

astana@danil-faizullaev.kz

Түйіндеме. Мақалада жасөспірімдердің әлеуметтенуінің маңыздылығы қарастырылған. Жасөспірімдердің қоғамда әлеуметтену мәселесі өзекті мәселе болып табылады.